

การลดปัญหาข้อบกพร่องในการบริหารงานสหกรณ์โดยใช้หลักธรรมาภิบาล

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง

สหกรณ์ ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในชนบทและในเมืองของประเทศไทย ตลอดจนเป็นสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้อุดมการณ์สหกรณ์ สามารถสร้างการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันของประชาชน สามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกโดยการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงถือได้ว่าสหกรณ์ เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่หากพิจารณาแล้ว จะพบว่าสหกรณ์ยังมีปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการที่ยังขาดประสิทธิภาพ กลไกภาครัฐยังไม่ได้ให้การสนับสนุนที่เหมาะสม การส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจต่อแนวคิดของสหกรณ์ไม่ขยายไปสู่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ การแนะนำส่งเสริมสหกรณ์ให้สามารถยกระดับความเข้มแข็ง เพิ่มประสิทธิภาพด้านการดำเนินธุรกิจ การบริหารงาน จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาสหกรณ์ให้สามารถเป็นที่พึ่งของสมาชิก และเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ต่อไป

ตามแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเข้มแข็ง เป็นศูนย์กลางการพัฒนาและรักษาสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานรากของประเทศ” และได้กำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของสหกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มุ่งให้ทุกหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกันขับเคลื่อนงานตามนโยบายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ คือยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นและมั่นคง โดยยกระดับสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง โดยมีหลักเกณฑ์การจัดระดับความเข้มแข็งของสหกรณ์ ๔ ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการให้บริการสมาชิก ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กร และ ประสิทธิภาพของการบริหารงาน นำไปสู่การพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือเกษตรกร ผลักดันให้กลไกของสหกรณ์เป็นที่พึ่งของสมาชิกอย่างแท้จริง

ในยุคปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลง มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดความทันสมัย สะดวกสบาย ทำให้ผู้คนจำนวนมากถูกครอบงำด้วยแนวคิดบริโภคนิยม วัตถุนิยม มองเงินกำไรและรายได้ คือความมั่งคั่ง ก่อให้เกิดปัญหาข้อบกพร่อง และการทุจริตกับสหกรณ์เป็นจำนวนมาก รวมถึงสหกรณ์หลายแห่งในพื้นที่จังหวัดลำปาง ที่ประสบปัญหาการเกิดข้อบกพร่อง ด้านการทุจริตในการดำเนินงานหลายแห่ง ซึ่งสามารถสังเกตได้จากสัญญาณเตือนภัย พฤติการณ์การเกิดข้อบกพร่องในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านบุคลากรในวงการสหกรณ์

๑.๑ ด้านสมาชิก ได้แก่ ไม่สนใจเข้าร่วมประชุม ไม่สนใจในการชำระหนี้ ทำให้สหกรณ์มีหนี้ค้างจำนวนมาก ลดการกู้เงิน ซึ่งอาจเกิดจากความไม่ไว้วางใจพนักงานหรือเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการ

๑.๒ ด้านกรรมการและเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ร่ำรวยผิดปกติ ชอบคบหา รับการเลี้ยงดูจากผู้จำหน่ายสินค้า เก็บสมุดบันทึกไว้กับตัว ทำงานล่วงเวลา รับมอบอำนาจในการฝากเงินหรือถอนเงินของสมาชิก รับชำระหนี้จากสมาชิกในท้องที่ ทำงานโดยลำพัง ใช้อิทธิพลโดยไม่คำนึงถึงระเบียบข้อบังคับ ทำธุรกิจส่วนตัวแข่งกับสหกรณ์ ฝ่าฝืนมติคณะกรรมการหรือคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์ ยืมเงินทดรองโดยไม่ได้รับการอนุมัติจาก

คณะกรรมการ พยายามปกปิดตัวเลขที่แท้จริง เบิกเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ และค่ารับรองครั้งละมาก ๆ ใช้เช็คซึ่งไม่ระบุวันที่ สั่งซื้อสินค้าและวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ของสหกรณ์ราคาแพงกว่าท้องตลาด เป็นต้น

๒. ด้านการเงิน การบัญชีและการดำเนินงาน

๒.๑ ด้านการเงิน ได้แก่ มีเงินสดขาดบัญชี เงินสดเกินบัญชีบ่อยครั้ง ไปยื่นยื่นยอดเงินฝากไม่ตรงกับยอดในบัญชีแยกประเภท เจ้าหน้าที่เก็บรักษาเงินสดกับเจ้าหน้าที่บัญชีเป็นคน ๆ เดียวกัน ผู้ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการเงินแต่มาทำหน้าที่ทางการเงิน จ่ายเงินตรองผิดระเบียบ หรือชอบยืมใช้ส่วนตัว จ่ายเงินกู้โดยไม่มีสัญญาหรือสัญญาของสมาชิกไม่ผ่านการอนุมัติของคณะกรรมการเงินกู้ เก็บรักษาบัญชีไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือขัดต่อมติคณะกรรมการ รับชำระหนี้จากลูกหนี้ที่ตัดหนี้สูญโดยไม่ออกใบเสร็จรับเงิน และไม่นำมาบันทึกบัญชี แต่มีการแต่งบัญชี ขายสินค้าผิดระเบียบของสหกรณ์

๒.๒ บันทึกบัญชีไม่เรียบร้อย ไม่เป็นปัจจุบัน บันทึกบัญชีผิดพลาด คัดลอกเอกสารด้านบัญชีขึ้นใหม่ ทะเบียนคุมสินค้าไม่เป็นปัจจุบัน เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีมีรอยขูดลบขีดฆ่า เอกสารสูญหาย ถูกทำลาย เอกสารไม่ถูกต้อง เอกสารไม่เป็นหมวดหมู่ ตั้งบัญชีลูกหนี้เงินสดหรือสินค้าขาดบัญชี ตั้งบัญชีลูกหนี้เจ้าหนี้ ทุนเรือนหุ้นคลาดเคลื่อน มียอดลูกหนี้ตามบัญชีน้อยกว่าลูกหนี้จริง ไม่จัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงิน มีลูกหนี้ค้างนานโดยไม่มีการเคลื่อนไหว งบทดลองไม่ลงตัว ไม่สอบทานหนี้ ไม่ตรวจนับสินค้าคงเหลือ การดำเนินงานขาดทุน ทรัพย์สินของสหกรณ์สูญหาย/ขาดหาย มีค่าใช้จ่ายสูงผิดปกติ สำรองหนี้สูญเป็นจำนวนมาก งบทดลองไม่ลงตัว บัญชีเจ้าหนี้ ลูกหนี้ไม่ตรงกับทะเบียนคุม ใช้ระบบบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์ซึ่งมีการแก้ไขบัญชีได้หลายคน

๒.๓ ด้านการดำเนินงาน ได้แก่ ไม่มีการสอบทานหนี้ ไม่ตรวจนับสินค้าคงเหลือ การดำเนินงานมีผลขาดทุน ลูกหนี้ค้างนานจำนวนมาก ซึ่งใกล้หมดอายุความ ทรัพย์สินของสหกรณ์สูญหาย/ขาดหาย บ่อย จำหน่ายสินค้าให้บุคคลภายนอกเป็นเงินเชื่อ ไม่ประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ จัดบันทึกรายงานการประชุมไม่ตรงตามข้อเท็จจริง ไม่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ให้ชัดเจน ไม่มีการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตามลำดับชั้น สั่งซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก โดยไม่ได้สำรวจความต้องการของสมาชิก ขาดการสอบทานยื่นยื่นยอดลูกหนี้ เงินรับฝาก หนี้สินและทุนเรือนหุ้น ไม่มีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ เป็นต้น

ดังนั้น หลักธรรมาภิบาล จึงเป็นแนวคิดที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตในสหกรณ์ได้ โดยหน่วยงานที่ดูแล ส่งเสริมสหกรณ์ ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จำเป็นต้องนำเอาหลักธรรมาภิบาล มาส่งเสริมให้สหกรณ์ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการดำเนินการบริหารจัดการสหกรณ์ ลดปัญหาการทุจริต ปกป้องสิทธิของสมาชิก สหกรณ์ ทำให้สหกรณ์มีความมั่นคง ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคง เข้มแข็ง เปิดเผย โปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อ สามารถตรวจสอบการบริหารจัดการการเงิน การบัญชีอย่างถี่ถ้วน โดยมีคณะกรรมการ และฝ่ายจัดการที่เข้มแข็ง กำหนดนโยบาย แผนงาน พร้อมทั้งปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ สหกรณ์ จะต้องมีความระมัดระวังที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง เพื่อปกป้องผลประโยชน์และสิทธิของสมาชิก ทำให้การทุจริตในขบวนการสหกรณ์ลดลง

ความหมายของธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล หรือ Good Government หรือ การกำกับดูแลกิจการที่ดี หมายถึง การบริหารจัดการบ้านเมือง สังคม องค์กร สถาบัน หรือธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความเปิดเผย โปร่งใส ความรับผิดชอบ และรับรองที่ตรวจสอบได้ ความชอบธรรม ยุติธรรม ความมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการมีมาตรฐาน คุณธรรม จริยธรรม เป็นการทั่วไป เป็นหลักที่มีคุณค่าและสำคัญมาก จึงควรที่จะนำมาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ธุรกิจ สังคม สาธารณสุข การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เพื่อนำพาให้สังคมไทย ธุรกิจไทยโดยรวมมีความเข้มแข็ง มั่งคั่งและเจริญก้าวหน้า สำหรับธุรกิจนั้น หลักธรรมาภิบาล คือ หัวใจในการดำเนินธุรกิจที่มีผลต่อทุกฝ่ายให้ได้รับประโยชน์ที่ยุติธรรม ตั้งแต่ตัวผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น เจ้าหน้าที่ ลูกค้า รวมถึงสังคม และประเทศชาติ

การบริหารจัดการสหกรณ์ที่ดี มีธรรมาภิบาลนั้น สหกรณ์ต้องสร้างความสมดุลโดยการเชื่อมโยงองค์ประกอบ ๓ ด้านภายในสหกรณ์เข้าด้วยกัน คือ ด้านสมาชิก ด้านการจัดการธุรกิจและด้านการบริหาร โดยส่งเสริมให้ทั้งสามองค์ประกอบขึ้นอยู่กับพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ประการ คือ

๑. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) สหกรณ์ จะต้องมีการกำหนด ทบทวนระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ รวมถึงการขอแก้ไข เพิ่มเติม ปรับปรุงกฎหมายสหกรณ์ที่ต้องถือใช้ปฏิบัติให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของบรรดาสมาชิก และสมาชิกมีความยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ กติกาเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นกฎ กติกาและกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน โดยปราศจากการทำตามอำเภอใจ หรืออำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจเพียงฝ่ายเดียว

๒. หลักคุณธรรม (Morality) สหกรณ์จะต้องดำเนินการโดยการยึดมั่นในความถูกต้อง ดิงาม โดยธรรมาภิบาลให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ พนักงาน ฝ่ายจัดการ และผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ ยึดถือคุณธรรมสหกรณ์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นตัวอย่าง เช่น ความซื่อสัตย์ ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีระเบียบวินัย มีความจริงใจและสุจริตจนเป็นนิสัย

๓. หลักความโปร่งใส (Accountability) เป็นหลักการที่ใช้ในการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของบุคลากรในสหกรณ์ จะต้องปรับปรุงกลไกการทำงานให้มีความโปร่งใส เปิดเผย โดยเฉพาะการรายงานข้อมูลทางการเงินและบัญชีที่ละเอียด ถัดถ้วน ถูกต้องเป็นจริงให้สมาชิกทราบ จัดให้คณะผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ที่มีอิสระ ในการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้สหกรณ์ต้องปฏิบัติตามหลักการสหกรณ์ที่ ๕ ให้การศึกษา การฝึกอบรม และข่าวสารอย่างจริงจัง สหกรณ์ต้องให้การศึกษาอบรมข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เปิดช่องทางให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและรวดเร็ว

๔. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) สหกรณ์ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม ดังที่ได้กำหนดหลักบัญญัติไว้ในหลักการสหกรณ์ที่ ๓ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอข้อคิดเห็นในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของสหกรณ์ โดยเฉพาะเรื่องการทำธุรกิจของสหกรณ์ จะต้องส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบที่เกิดจากการปฏิบัติ และร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับสหกรณ์

๕. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) ทุกฝ่ายในสหกรณ์จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในกิจการทั้งปวงของสหกรณ์ที่ได้ร่วมมือกัน ทั้งทางกาย วาจา และใจ หลักที่ ๒ การควบคุมโดยสมาชิก จะละเอียดไม่ได้ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบการทำงานของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะฝ่ายจัดการธุรกิจ หรือฝ่ายบริหารโดยคณะกรรมการดำเนินการ จะต้องถูกควบคุมและรับผิดชอบโดยสมาชิก และเนื่องจากสหกรณ์มีการปกครองตนเองและความเป็นอิสระ ตามหลักการสหกรณ์ที่ ๔ คนในขบวนการสหกรณ์จะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ตามค่านิยมสหกรณ์ และหลักการสหกรณ์ที่ ๗ ความเอาใจใส่ต่อชุมชน

สหกรณ์ต้องตระหนักถึงภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อชุมชนที่สหกรณ์นั้น ๆ ตั้งอยู่ การทำธุรกิจที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ไม่เอาเปรียบชุมชน แบ่งปันส่วนเกินที่ได้จากการทำธุรกิจ เพื่อสาธารณประโยชน์ให้ชุมชนที่สหกรณ์ตั้งอยู่

๖. หลักความคุ้มค่า (Cost-effectiveness or Economy) การบริหารจัดการสหกรณ์ ต้องคำนึงถึงทุนที่มีในสหกรณ์ ทั้งส่วนที่เป็นเงินทุน ทุนทางทรัพย์สินและทุนทางปัญญาหรือทุนมนุษย์ สหกรณ์จะต้องทำให้เกิดประโยชน์แก่บรรดาสมาชิกโดยรวมอย่างเป็นธรรม เน้นความประหยัด ใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า จัดหาสินค้าและบริการที่จำเป็นและมีคุณภาพมาขายในราคาพอคุ้มทุน ไม่แสวงหากำไร แต่ทำเพื่อประโยชน์ของสมาชิกโดยไม่เน้นกำไร แต่ต้องชนะใจสมาชิก

การสร้างธรรมาภิบาลในสหกรณ์นั้น ต้องสร้างมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่องค์กร ได้แก่

๑. มีการถ่วงดุลอำนาจอย่างเหมาะสม เพื่อไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจเพียงฝ่ายเดียว

๒. กำหนดภาระหน้าที่ชัดเจน ทั้งระดับกรรมการ ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถประเมินผลการทำงานได้ชัดเจนและเป็นธรรม

๓. มีระเบียบ ข้อบังคับและคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจนรวมถึงการกำหนดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม หรือข้อควรและไม่ควรปฏิบัติ

๔. มีการรายงานที่ดีและทันการณ์เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้

บทบาทของสมาชิกสหกรณ์กับการสร้างธรรมาภิบาลในสหกรณ์

ทำได้ในรูปแบบการกำกับดูแลตามสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

สิทธิของสมาชิก

๑. เข้าร่วมประชุมใหญ่เพื่อเสนอความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน

๒. เข้าชื่อเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ

๓. เสนอ หรือได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์หรือผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์

๔. รับบริการทางธุรกิจและทางวิชาการจากสหกรณ์

๕. สิทธิอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์

หน้าที่ของสมาชิก

๑. ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งของสหกรณ์

๒. เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่สหกรณ์นัดหมาย

๓. ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง

๔. สอดส่องดูแลกิจกรรมของสหกรณ์

๕. ร่วมมือกับคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาสหกรณ์ให้เจริญรุ่งเรืองและมั่นคง

บทบาทของคณะกรรมการกับการสร้างธรรมาภิบาลในสหกรณ์

๑. คณะกรรมการ รู้จักสิทธิ บทบาท อำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสหกรณ์
๒. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และรักษาผลประโยชน์ของสหกรณ์
๓. กำหนดนโยบาย แผนงานที่ชัดเจน โปร่งใส
๔. เข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณาและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใส เป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้
๕. กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของฝ่ายจัดการทุกระดับอย่างชัดเจน
๖. ดูแลให้สหกรณ์ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและคำแนะนำของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและมติที่ประชุม หากระเบียบที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสมให้มีการพิจารณาแก้ไข
๗. จัดให้มีระบบการควบคุมภายใน การจัดการความเสี่ยงและให้ความสำคัญกับสัญญาณเตือนภัย รวมถึงรายการผิดปกติ
๘. จัดให้มีการประเมินผลงานของสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ
๙. ประสานงานระหว่างสหกรณ์กับสมาชิก
๑๐. ยึดมั่นในความถูกต้อง พร้อมให้ความเที่ยงธรรมแก่สมาชิกและเจ้าหน้าที่สหกรณ์
๑๑. เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ โดยการนำข้อมูลของสหกรณ์เสนอต่อที่ประชุมใหญ่ เช่น เสนอบดุล และรายงานกิจการประจำปี เพื่อแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ เสนอการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี แผนงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นต้น
๑๒. เสริมสร้างให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่สมาชิก เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์รู้ถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของแต่ละคน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสหกรณ์ตามความเหมาะสม
๑๓. จัดให้มีการดูแลทรัพย์สินต่าง ๆ ของสหกรณ์เพื่อให้ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ตลอดจนดูแลให้ทะเบียน สมุดบัญชี เอกสารต่าง ๆ เรียบร้อยเป็นปัจจุบัน

บทบาทของฝ่ายจัดการกับการสร้างธรรมาภิบาลในสหกรณ์

๑. มีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งด้วยความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม ตลอดจนมีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการปฏิบัติงานและสร้างความก้าวหน้าแก่สหกรณ์และสมาชิก
๒. ควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ให้บรรลุเป้าหมาย โดยผู้จัดการปฏิบัติงานและรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานทั้งหมดของสหกรณ์ ควบคุมบังคับเจ้าหน้าที่สหกรณ์ทุกคนให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ส่วนเจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ที่ตนปฏิบัติ
๓. มีความโปร่งใสในการดำเนินงานและการเปิดเผยข้อมูล โดยการจัดทำรายงานความเคลื่อนไหว และสถานะของสหกรณ์ต่อคณะกรรมการเป็นประจำ สำหรับผู้จัดการต้องเข้าร่วมประชุมชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ต่อที่ประชุมใหญ่และที่ประชุมคณะกรรมการ
๔. มีวิธีการสื่อความที่เหมาะสม ท่วงถึง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และมีการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน โดยผู้จัดการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่สหกรณ์ทุกคนด้วยความยุติธรรมเสมอภาค ดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ทุกคนให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ในส่วนของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ต้องให้ข้อมูลแก่สมาชิกทุกรายด้วยความเต็มใจ และเท่าเทียมกัน ตลอดจนมีการประสานงานที่ดีระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๕. ผู้จัดการต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์ให้เจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จตามนโยบายของคณะกรรมการ

๖. ปฏิบัติงานตามแนวทางที่กำหนดไว้ในระเบียบต่าง ๆ ของสหกรณ์

การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ แบ่งเป็น ๖ ด้านตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่

๑. หลักนิติธรรม คือ การที่สหกรณ์กำหนด ขอบบังคับ ระเบียบของสหกรณ์เป็นไปตามกฎหมาย สหกรณ์ โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก

๒. หลักคุณธรรม คือ ความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมให้สมาชิกพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย

๓. หลักความโปร่งใส คือ สหกรณ์มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน สามารถตรวจสอบ ความถูกต้องได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา

๔. หลักการมีส่วนร่วม คือ การกระจายโอกาสให้สมาชิกสหกรณ์มีส่วนร่วมทางการบริหารเกี่ยวกับ การตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของสหกรณ์ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิก

๕. หลักความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การที่สหกรณ์ตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคม รับผิดชอบต่อสมาชิก การใส่ใจปัญหาสาธารณสุขของบ้านเมือง

๖. หลักความคุ้มค่า คือ สหกรณ์มีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์

สำหรับแนวทางดำเนินการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ คือการทำความเข้าใจแก่สหกรณ์ เรื่องแนวทางดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการ การควบคุมภายใน เพื่อให้สหกรณ์ใช้เป็นแนวทางดำเนินการ หลังจากนั้น จึงเข้าตรวจประเมินการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ ครั้งที่ ๑ แล้วสรุปผลการประเมินในภาพรวมทั้งจังหวัด เสนอต่อสหกรณ์จังหวัดลำปาง จากนั้น จึงเข้าแนะนำส่งเสริมให้สหกรณ์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานที่ให้ดีขึ้น แล้วทำการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์อีกครั้ง รายงานผลให้สหกรณ์จังหวัดลำปางทราบผลการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของสหกรณ์ต่อไป

จากการใช้องค์ความรู้เรื่อง การลดปัญหาข้อบกพร่องในการบริหารงานสหกรณ์โดยใช้หลักธรรมาภิบาล เมื่อสหกรณ์ทุกแห่งในจังหวัดลำปางเกิดความรู้ ความเข้าใจ นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงาน และดำเนินธุรกิจ กำกับกับการดำเนินกิจการสหกรณ์ จึงกลายเป็นสหกรณ์ที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม ถูกต้อง ดีงาม มีความยุติธรรม ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลีกเสี่ยงทุจริต ทำธุรกิจพอค้ำคูณ เกื้อหนุนสมาชิก ให้มีความเป็นอยู่ที่สันติสุข เป็นสหกรณ์พอเพียง ที่ทำธุรกิจแบบพอค้ำคูณ เน้นบริการสมาชิกเป็นหลัก มีไขแสวงหากำไร ส่งผลให้สหกรณ์ได้รับความเชื่อถือจากสมาชิก ประชาชนทั่วไป สถาบันการเงิน และคู่ค้า ทำให้สหกรณ์มีความเจริญรุ่งเรือง เป็นองค์กรที่สามารถพึ่งพาตนเอง และเป็นที่พักของสมาชิกได้อย่างยั่งยืน